

1

Ушбу Ресурслар Тўплами Ҳақида

Мундарица

Миннатдорчилик	3
Изоҳ	3
Ушбу ресурс тўплами ҳақида	4
Кириш ва таништирув қисми	4
Ушбу ресурс тўпламининг мақсади	5
Ушбу ресурс тўплами ким учун	6
Ушбу ресурс тўпамидан қандай фойдаланиш мумкин	6
Ресурс тўпламининг таркиби ва мазмуни	7

Copyright © International Labour Organization 2020

First published 2020

Publications of the International Labour Office enjoy copyright under Protocol 2 of the Universal Copyright Convention. Nevertheless, short excerpts from them may be reproduced without authorization, on condition that the source is indicated. For rights of reproduction or translation, application should be made to ILO Publications (Rights and Licensing), International Labour Office, CH-1211 Geneva 22, Switzerland, or by email: rights@ilo.org. The International Labour Office welcomes such applications.

Libraries, institutions and other users registered with a reproduction rights organization may make copies in accordance with the licences issued to them for this purpose. Visit www.ifrro.org to find the reproduction rights organization in your country.

Support for Implementation of the Decent Work Country Programme of Uzbekistan Project (ILO DWT and Country Office for Eastern Europe and Central Asia) & International Training Center of the ILO.

Resource Kit for the Design and Learning Activities on Labour Rights / International Labour Organization, , International Training Center of the ILO (ITC-ILO). Geneva: ILO, 2020.

ISBN: 9789220328873 (Web PDF); International Labour Organization; Fundamental Principles and Rights at Work Branch, International Training Center of the ILO. Also available in Uzbek: ISBN 9789220328880; and Russian: ISBN 9789220328897

ACKNOWLEDGEMENTS

This Resource kit was prepared by Giselle Mitton (ITC-ILO) and Olena Vazhynska (ITC-ILO). Funding for this ILO publication is provided by the United States Department of Labor (USDOL) under cooperative agreement number IL-26629-14-75-K-11 Support for Implementation of the Decent Work Country Programme of Uzbekistan Project (UZB/14/01/USA). One hundred percent of the total costs of the project is financed with Federal funds, for a total of \$6,000,000.00 US dollars.

This publication does not necessarily reflect the views or policies of the United States Department of Labor, nor does mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by the United States Government.

The designations employed in ILO publications, which are in conformity with United Nations practice, and the presentation of material therein do not imply the expression of any opinion whatsoever on the part of the International Labour Office concerning the legal status of any country, area or territory or of its authorities, or concerning the delimitation of its frontiers.

The responsibility for opinions expressed in signed articles, studies and other contributions rests solely with their authors, and publication does not constitute an endorsement by the International Labour Office of the opinions expressed in them.

Reference to names of firms and commercial products and processes does not imply their endorsement by the International Labour Office, and any failure to mention a particular firm, commercial product or process is not a sign of disapproval.

Миннатдорчилик

Ушбу “Меҳнат ҳуқуқлари бўйича ўқитиш фаолиятини ташкил этиш учун рақамли ресурслар тўплами” Халқаро меҳнат ташкилотининг Халқаро ўқув маркази (ИТСИЛО-Турин), “Ўзбекистонда муносиб меҳнат бўйича мамлакат дастурини амалга оширишни қўллаб-қувватлаш” лойиҳаси ва ХМТнинг муносиб меҳнатни таъминлаш бўйича техник ёрдам кўрсатиш гуруҳи ва Шарқий Европа ва Марказий Осиё мамлакатлари бўйича ваколатхонаси (DWT/CO-Moscow) ўртасидаги ҳамкорлик натижасидир. Ушбу манбалар тўплами Гизел Миттон, Олена Вазжинска ва Маргарита Лалаян, ИТС Turin, Анастасия Дубова, Антон Хаусен, Валерия Когай ва Мирза Мулескович, Ўзбекистондаги муносиб меҳнат бўйича мамлакат дастури, ҳамда Лехо Сиббел, DWT/CO-Moscow, кўмагида тайёрланиб, мувофиқлаштирилган. Шу билан бирга, Сильвен Баффи, Вероник Бассо, Алессандро Кьярабини, Орасио Гвидо, Луис Антонио Мачадо, Бенедетта Магри, Светлана Манджиева, Маура Миральо, Ахмет Озирмак, Ясмина Папа, Хосе Мария Рамирес, Карола Саджем, Алистар Сјмит ва Лис Вонг томонидан ҳам ушбу жараёнга муносиб ҳисса қўшилди.

ИЗОҲ

Ушбу воситага киритилган халқаро меҳнат стандартларини (ХМС) танлаб олишда «Ўзбекистонда муносиб меҳнат бўйича мамлакат дастурини амалга оширишни қўллаб-қувватлаш» лойиҳаси томонидан муайян эҳтиёжлар ҳисобга олиниб, замонавий меҳнат ҳуқуқлари бўйича ўқув дастурларини ишлаб чиқишда кўп сонли манфаатдор томонларга ёрдам бериш кўзда тутилган. Ушбу танлов ХМТнинг расмий таснифини ёки устуворлик талабларини акс эттирмайди. Халқаро Меҳнат Ташкилотининг тегишли ҳужжатларига қилинган барча ҳаволалар фақат маълумот олиш ва таълим бериш мақсадлари учун берилган расмий бўлмаган хулосалардир. Танланган конвенцияларнинг расмий матнлари ХМТнинг NORMLEX маълумотлар базасида мавжуд¹. ХМТнинг қўшимча маълумотномалари, материаллари ва нашрларининг тўпламлари мавжуд бўлиб, уларни маълумотномалар тўпламининг 3-ойнасида кўриш мумкин.

¹ NORMLEX ХМТнинг халқаро меҳнат стандартлари бўйича маълумотлар базаси бўлиб, унда асосий ҳужжатлар ва воситаларнинг матнлари, ратификация маълумотлари, ҳисобот талаблари ва ХМТнинг назорат органларининг шарҳлари ўрин олган

Ушбу ресурс тўплами ҳақида

Ушбу манба Халқаро Меҳнат Ташкилотининг Халқаро Ўқув Маркази томонидан АҚШ Меҳнат Департаментининг молиявий кўмагида «Ўзбекистонда муносиб меҳнат бўйича мамлакат дастурини амалга оширишни қўллаб-қувватлаш» лойиҳаси доирасида лойиҳалаштирилиб, ишлаб чиқилган. Лойиҳа давлат секторидаги ташкилотларга (масалан, Меҳнат, Соғлиқни сақлаш, Таълим ва бошқа тегишли вазирликлар) ушбу муассасалар ходимларининг салоҳиятини ошириш бўйича ўқув-машғулоти ўтказиш орқали Меҳнат соҳасидаги асосий тамойиллар ва ҳуқуқларни ва танлаб олинган ХМСни амалга оширишни қўллаб-қувватлашга қаратилган.

Ушбу восита Интернет-ресурс сифатида ишлатилиши ёки Интернетга уланиш имконияти чекланган бўлса, юклаб олиниши ва нусха олиниш мумкин.

Ушбу воситада акс эттирилган мавзуларнинг деярли барчаси ХМТ нашрлари ва ресурс материалларидан олинган. Барча материаллар, шу жумладан конвенциялар, тавсиялар ва баённомалар матнлари, статистик маълумотлар, ҳисоботлар, тарқатма ва бошқа электрон материаллар билан ХМТнинг расмий веб-сайтида эркин танишиш мумкин (<https://www.ilo.org>).

Кириш ва таништирув қисми

ХМТнинг Халқаро меҳнат стандартлари ХМТнинг уч томонлама иштирокчилари (давлат органлари, иш берувчилар ва ишчилар) томонидан ишлаб чиқилган, тасдиқланган ва қабул қилинган ҳуқуқий ҳужжатлардир. Булар юридик жиҳатдан бажарилиши мажбурий бўлган халқаро шартномаларга асосланган Конвенциялар ёки қўшимча кўрсатмалар сифатида хизмат қилувчи тавсиялардир. Ушбу воситалар тамойиллар ва ҳуқуқлардан иборат бўлиб, меҳнат соҳасидаги асосий тамойиллар ва ҳуқуқлар, иш билан таъминлаш сиёсати ва лавозимни кўтариш, иш ҳақи, меҳнат хавфсизлиги ва гигиенаси, касбий йўналтириш ва ўқитиш, кўникмаларни ривожлантириш, меҳнатни соҳасини бошқариш ва назорат қилиш, ижтимоий хавфсизлик, маҳаллий ва қабила аъзолари, муҳожир ишчилар ва бошқа меҳнат соҳасига тегишли бўлган қатор масалаларга қаратилган. Мавзу ва мавқеи бўйича ҳужжатларнинг тўлиқ рўйхати билан танишиш учун қуйидаги электрон мазилга мурожаат қилишингиз мумкин: <https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12030:0::NO:>

Халқаро меҳнат стандартлари, шунингдек, 2030 йилга қадар Барқарор ривожланиш дастурини амалга оширишда ёрдам беради. Паст маҳсулдор бўлган ва кам ҳақ тўланадиган меҳнатни юқори унумдорликка эга бўлган муносиб меҳнатга айлантириш барқарор, инклюзив ва самарадор иқтисодий ўсишнинг асосий омили экани дунё миқёсида тан олинган бўлиб, бу «Барқарор, инклюзив ва самарали иқтисодий ўсишни, тўлиқ ва маҳсулдор бандликни ва барчага муносиб меҳнатни таъминлаш»га қаратилган 8 мақсадда акс эттирилган. Барқарор ривожланиш мақсадларининг барча 17 та мақсади Халқаро меҳнат ташкилотининг турли соҳалардаги фаолияти, жумладан, муносиб меҳнат шароитини таъминлаш ва шунга тегишли халқаро меҳнат стандартларига эришиш учун ХМТ томонидан амалга ошириладиган сиёсат натижалари билан бевосита боғлиқ. ХМТнинг Барқарор ривожланиш учун муносиб меҳнат (DW4SD) платформасидан фойдаланинг: https://www.ilo.org/global/topics/dw4sd/theme-by-sdg-targets/WCMS_558153/lang-en/index.htm

1919 йилда ХМТ ташкил этилганидан буён қабул қилинган бир қатор конвенциялар ва тавсияларни ҳисобга олган ҳолда (бугунги кунга қадар 190 та конвенция, 206 та тавсиялар ва 6 та протоколлар қабул қилинган) давлат органлари, иш берувчилар ва ишчилар ташкилотларининг вакиллари, шунингдек меҳнат соҳасидаги масалалар билан шуғулланувчи барча корхона, ташкилот ёки шахслар учун уларнинг меъёрий талаблари, кўлами ва қўлланилиши тўғрисида аниқ тасаввурга эга бўлиш зарур. Бундан ташқари, глобал, минтақавий ва маҳаллий даражадаги ўзгарувчан иқтисодий шароитлар, бандлик тенденциялари ва ижтимоий жараёнлар ҳозирги замон тамойиллари ва стандартларини билишни талаб қилиб, бу эса ўз навбатида, масъул органларнинг бу соҳадаги тегишли вазифаларини бажаришлари ва барчанинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишни таъминлайдиган доимий тайёргарлигини ва салоҳиятини оширишни талаб қилади.

Ушбу ресурс тўпламининг мақсади

Халқаро меҳнат ташкилоти ва унинг ҳамкорларининг салоҳиятини ошириш бўйича аввалги тажриба шуни кўрсатадики, халқаро меҳнат стандартлари билан қамраб олинган ҳар қандай масалалар бўйича йўналтирилган ва амалий ўқув-машғулотлари манфаатдор томонларнинг уларни қўллаш бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш имкониятларини кенгайтиради. Ушбу ресурслар тўплами иш жойларида амалий ўқув-машғулотлари ўтказиш орқали ходимларнинг меҳнат соҳасидаги асосий тамойиллар ва ҳуқуқлар бўйича (FPRW) хабардорлигини оширишни истаган жамоат ташкилотларини

қўллаб-қувватлаш мақсадида ишлаб чиқилган. У фойдаланувчиларни асосий тўрт тамойиллари ва меҳнат соҳасидаги ҳуқуқларнинг, шунингдек, танланган бошқа халқаро меҳнат стандартларининг (ХМС) қисқача мазмуни билан таништиради.

Ушбу ресурс тўплами ким учун

Ушбу ресурслар тўплами жамоат ташкилотларининг (масалан, Меҳнат, Соғлиқни сақлаш, Таълим, Қишлоқ хўжалиги вазирликлари) ходимлар билан ишлаш ва муассасалар ходимлари ўртасида меҳнат соҳасидаги асосий тамойиллар ва ҳуқуқлар ёки халқаро меҳнат стандартларини танлаш бўйича хабардорликни ошириш тадбирларини ишлаб чиқишни таклиф қиладиган раҳбарлар ёки бошқа мансабдор шахслар учун мўлжалланган.

Ушбу ресурс тўпламидан қандай фойдаланиш мумкин

Ушбу ресурслар тўплами 1 ва 2-катакчаларда келтирилган қисқача модуллар тўплами сифатида келтирилган муҳим маълумотларни ўз ичига олиб, бунда фойдаланувчи асосий меҳнат тамойиллари ва ҳуқуқлари ва бошқа меҳнат соҳаси билан боғлиқ танланган мавзулар (ижтимоий таъминот, адолатли ёллаш, ижтимоий мулоқот ва оналикни ҳимоя қилиш ва иш соатлари) бўйича ходимларнинг хабардорлигини ошириш учун ўқув-машғулот тадбирларини ишлаб чиқиш ва ўтказиш учун фойдаланиши мумкин.

Халқаро меҳнат стандартлари ва катталарни ўқитиш бўйича таништирув модуллари, шунингдек қисқа ўқув машғулотларини режалаштириш, тайёрлаш ва ўтказишда фойдаланувчига ёрдам берадиган қўлланмалар берилган. Меҳнат соҳасидаги тўртта асосий ҳуқуқларнинг ҳар бири учун мустақил модуллар ва Ижтимоий мулоқот, адолатли ёллаш, ижтимоий таъминот ва оналикни ҳимоя қилиш ва иш соатлари сингари танланган мавзулардагидек. Ушбу модулларда, шунингдек, ХМС меъёрларининг, ҳамда асосий таърифлар ва концепцияларини амалий қўлланилиши бўйича тушунчани шакллантиришга йўналтирилган ҳамкорликдаги фаолиятнинг намунавий режалари келтирилган. Ушбу режалар кичик

гуруҳларда бошланғич ва янада юқори даражаларда муҳокама қилиш ва мулоҳаза юритиш учун ишлаб чиқилган. Ушбу модулларнинг ҳар бири, фойдаланувчининг билимларини янада чуқурлаштириш имкониятини берувчи қатор муҳим хужжатларнинг тавсифи билан яқунланади.

3-катакда фойдаланувчи учун ХМТ томонидан меҳнат соҳасида ўқув-машғулотларини ўтказишда қўлланиладиган бир қатор воситалар акс эттирилган бўлиб, улар иш жойларида хабардорликни оширишга қаратилган машғулотларни ишлаб чиқиш ва режалаштириш учун илҳом манбаи ва қўлланма сифатида ишлатилиши мумкин.

Ва ниҳоят, ресурслар тўплами мослашувчанликни инobatга олган ҳолда ишлаб чиқилган бўлиб, бунда қизиқтирган материални Интернет орқали юклаб олиш ёки излаш орқали мустақил равишда тематик модуллардан фойдаланиш ёки модулларнинг тавсия этилган мантиқий кетма-кетлигини кузатиб бориш ва улардан катталар учун қатор ўқув машғулотларида бирма-бир фойдаланиш имкониятини тақдим этади.

Модуллар бирон бир тартибда келтирилмаган бўлиб, улар мустақил манбалар сифатида фойдаланиш учун мўлжалланган.

Барча материалларни алоҳида ёки тўплам шаклида юклаб олиш имконияти бўлиб, улардан Интернет хизматлари мавжуд бўлмаган ҳолларда фойдаланишингиз мумкин бўлади.

Ресурс тўпламининг таркиби ва мазмуни

Ресурс тўплами учта катакдан иборат:

Иккита таништирув модули бўлган 1-катак

1. Халқаро меҳнат стандартлари ва меҳнат соҳасидаги асосий тамойиллар ва ҳуқуқлар
2. Катта ёшдагиларнинг билимини ошириш

Техник фанлар бўйича 8 модулдан иборат 2-катак:

1. Ижтимоий мулоқот;

2. Адолатли ёллаш;
3. Уюшмаларга бирлашиш ва жамоавий битимлар тузиш эркинлиги;
4. мажбурий меҳнат;
5. болалар меҳнати;
6. тенглик ва камситмаслик;
7. ижтимоий ҳимоя ва оналикни ҳимоя қилиш;
8. иш соатлари.

Ҳар бир модулда барча халқаро меҳнат стандартлари тўғрисидаги муҳим маълумотларни ўз ичига олган қисқача тавсиф мавжуд. «Юзма-юз» услубидан фойдаланган ҳолда хабардорликни ошириш бўйича қисқа (2 соат) ўқув машғулотларини ишлаб чиқиш ва етказиш учун мазмундан фойдаланмоқчи бўлган фойдаланувчилар учун, кичик гуруҳларда иштирок асосидаги машғулотларни ўтказишда фойдаланиш учун иккита бепул намунавий машғулот режалари тақдим этилади. Ушбу машғулот режалари фойдаланувчининг хоҳишига кўра маълум бир гуруҳ ўлчамига ёки билим даражасига мослаштирилиши мумкин. Битта намунавий машғулот режаси модулнинг асосий таркибини ёритишга мўлжалланган бўлса, иккинчи намунавий дарс режаси эса кенг қамровли бўлиб, бунда мавзунинг батафсил кўриб чиқиш имконияти берилади. Иккала ўқув-машғулот режалари ҳам тахминан бир соатга мўлжалланган. Ҳар бир режада иштирок этиш асосидаги ўқув-машғулотларини амалда қандай бажариш бўйича мураббийга кўрсатма ва ёрдам беришга мўлжалланган маслаҳатлар рўйхати мавжуд.

3 каттак

3-катакда ушбу ресурс тўпламидан ўқув-машғулотлари жараёнида қандай фойдаланиш ҳақида қўшимча маълумотлар, тўлиқ маълумотнамалар тўплами, шунингдек ILO HQ, ILO DWT/CO-Moscow ва ITCILO веб-саҳифаларига мурожаат қилиш бўйича босқичма-босқич қўлланма келтирилган (Ушбу ресурс тўпламидан қандай фойдаланишни намойиш этувчи демо қўлланма ҳам киритилган)

Ушбу ресурс тўпламида келтирилган мавзулар ўқув машғулотларида фойдаланиш мумкин бўлган материалга қулай равишда айлантиришни ҳам кўзда тутилган ҳолда ишлаб чиқилган (масалан, маъруза қайдномалари, поинтерпоинт тақдимотлари, гуруҳ машқлари учун қўлланма, тарқатма материаллар ва ҳк).

Ушбу бўлимга ХМТ томонидан меҳнат соҳасига тегишли ўқув-машғулотлар ўтказиш учун фойдаланиладиган қатор воситалар киритилган.

Фойдаланувчи ҳар бир тематик модулнинг мазмунига асосланган ҳолда, муайян аудитория учун мўлжалланган ўқув машғулотларини режалаштириш ва тайёрлашни истаса, юқорида келтирилган воситалардан илҳом манбаи ва қўлланма сифатида фойдаланиши мумкин.